

CUMHURİYET GAZETESİ'NİN TÜRK BASININDAKİ YERİ

Aslı YAPAR

Türkiye'de sansasyonel nitelikli haberlere karşı direnmeye çalışan tek bir gazete kalmıştır. Bu gazete Cumhuriyet Gazetesidir. Cumhuriyet Gazetesi Türkiye'de başvuru kaynağı olabilecek ender gazetelerdendir. Fransa'da yayımlanan Le Monde Gazetesi ile benzer özellikler taşımaktadır.

Le Monde Gazetesi Fransa'nın sol eğilimli bir gazetesi olmasına karşın önemli olaylarda her kesimden okuyucunun olayları değerlendirebilmek ve gerçekliğini gözlemleyebilmek amacıyla başvurduğu bir kaynaktır.

Türk okuru açısından da Cumhuriyet Gazetesi'nin diğer gazetelerle karşılaştırıldığında ayrıcalıklı bir konumu bulunmaktadır. Günlük gazetelerin bir çoğu sansasyonel haberlerini renkli fotoğraflarla süsleyerek okuyucuyu çekmeye çalışırken Cumhuriyet siyah-beyaz biçimini günümüzde de halen korumaktadır. Diğer gazeteler birer fotoğraf albümünü andırırken Cumhuriyet düşüncelere ve haberlere önem vermektedir.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, Cumhuriyet ülkemizde yayınlanan bir çok gazete arasında bağımsızlığını koruyabilen gazetelerden bir tanesidir. Yani

hiç bir basın grubuna bağlı değildir. Oysa diğer gazeteler Türk medyasına egemen olan iki basın grubu arasında bölüştürülmüştür ve bu grupların sahiplerinin yalnızca gazetecilikle uğraşmadıkları da bilinen bir gerçektir. Bu da haberleri ele alış biçimlerini doğrudan ya da dolaylı bir biçimde etkilemektedir.

Oysa Cumhuriyet Gazetesi gazeteciler tarafından kurulmuştur, günümüzde de gazeteciler tarafından yönetilmektedir.

Basın Özgürlüğü

7 Mayıs 1974 tarihinde Yunus Nadi Abaloğlu tarafından kurulan Cumhuriyet Gazetesi, kuruluşundan başlayarak Atatürk'ün ve genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ilkelerini savunmayı kendine amaç edinmiştir. Bir çok bilim adamı, düşün adamı, uzman, toplumbilimci, siyasetçi o dönemde olduğu gibi bugün de düşüncelerini kamuya Cumhuriyet Gazetesi aracılığıyla aktarmışlardır.

Gazetenin ilk sayısında Yunus Nadi amaçlarını şöyle kaleme almıştır: "Türkiye Cumhuriyeti büyük bir savaş sonucunda kurulmuştur. Bu mücadeleye tüm Türk toplumu katılmıştır. Cumhuriyet düşüncesi toplumun büyük bir kesimi tarafından benimsenmiştir. Bu gazete bu ruhun temsilcisidir, bir parti ya da hükümetin sesi değildir. Gazetemizin amacı demokrasiyi savunmaktır. Onu yıkmak isteyenlere karşı savaşmaktır."

Yunus Nadi, aynı zamanda gazetesinin halkın sesi olacağını da belirtmiştir. Gerçekten de, gazete toplumsal sorunlara her zaman duyarlı olmuştur. Bu sorunlara çözümler üretmek için çabalamıştır. Örneğin, yakın bir geçmişte yaşanan Sivas Olayları sonrasında, olaya geniş yer vermiş ve kamuoyunu konu ile ilgili duyarlı olmaya çağırmıştır.

Kurulduğu ilk günden bu yana gazete basın özgürlüğünün yanında yer almıştır. O dönemde, Atatürk ilke ve devrimlerine saldırılmasına engel olmuş ve devrimlerin yerleşebilmesi için toplumsal bir işlev üstlenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında ise ulusal politikayı savunmuştur. Ancak Almanlar'ın yanında yer alması ciddi eleştirilerle karşılaşmasına ve bir çok polemige yol açmıştır. Bu polemiklerden en önemlisi Nadir Nadi ve Hüseyin Cahit arasında yaşanmış olandır. Nadir Nadi bir yazısında Alman gerçeğini kabul etmek gerektiğini ileri sürmüştür. Buna karşılık olarak Hüseyin Cahit Cumhuriyet Gazetesinin konu ile ilgili tutumunu sert bir biçimde eleştirmiştir. Bu iki gazeteci arasındaki polemik, Cumhuriyet Gazetesinin hükümet tarafından üç ay süreyle kapatılmasına kadar sürmüştür.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de önemli bir sistem değişikliği yaşanmıştır. Tek partili sistemden çoğulcu sisteme geçiş yapılırken kimi sorunlar da yaşanmıştır. Bu olguda gazetelerde taraf olmuşlardır.

Böylece, diğer gazeteler gibi Cumhuriyet de siyasal baskılarla karşılaşmıştır. Bununla birlikte, gaze düşünceleri yaymaktan ve doğruları savunmaktan vazgeçmemiştir. Bu nedenle bir çok kez kapatılma cezası almıştır. Ancak böyle bir dönemde bile gazetenin sahibi şu düşünceleri savunmayı sürdürmüştür: "İnsanlık tarihi boyunca, yönetimler düşünce aktarımını zor kullanarak engellemeye çalışmışlardır. Ancak bu savaşı her zaman düşünce kazanmıştır. Bir düşünce doğru olmaya bilir, ama bununla savaşmanın yolu güç kullanmak değil, akıldır. Başkalarının düşüncelerine saygı göstermek gerekir. Bu da demokrasinin en temel özelliğidir."

Gazetenin yönetimini Nadir Nadi'nin üstlenmiş olduğu bu dönemde Cumhuriyet Gazetesinin düşünceleri özgürce yaymayı sürdürmekteydi. Ancak yaşanan askeri

darbeler, baskılar ve sansür basın alanında önemli değişikliklere yol açmıştır.

Darbeler ve Cumhuriyet Gazetesi

Çok partili sisteme geçildiğinde, diğer bir çok gazete gibi Cumhuriyet de Demokrat Parti'yi desteklemiştir. Ancak Demokrat Parti yönetime gelir gelmez basın üzerinde büyük bir baskı uygulamaya başlamıştır. Bu nedenle her türlü özgürlüğün yanında yer alan gazete 27 Mayıs 1960 İhtilali'ni olumlu karşılamıştır. O dönemde askeri darbeyi destekleyen pek çok yazı yayınlanmıştır. Gerektiğinde de eleştirmekten kaçınmamıştır. 12 Mart 1971 Mumturası'na ve 12 Eylül 1980 İhtilali'ne de aynı biçimde yaklaşmıştır. Bu üç müdahalenin de yanında yer almış ve bunları birer kurtuluş aracı olarak değerlendirmiştir.

Ancak bu rejimler toplum ve kurumlar üzerinde baskılarını artırınca farklı bir tutum izlemiştir. Sonuç olarak gazetenin basımı bir kez durdurulmuş, pek çok gazetecisi tutuklanmıştır.

Fransızca Cumhuriyet

1925 yılında Cumhuriyet Gazetesi, Fransızca olarak "La République" adıyla da yayımlanmıştır. Buradaki amaç genç Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşanan olayları yabancılara duyurmaktır. Fransızca gazetenin okuyucu kitlesi ise çoğunlukla diplomatlar ve Türkiye'de çalışan yabancılardır. Bu gazete 25 yıl Cumhuriyet'le birlikte dağıtılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransızca basım durdurulmuştur.

* La République Fransızca'da cumhuriyet demektir.

Gazetenin Mali Durumu

Tüm ticari kuruluşlar gibi gazetelerin de yaşamlarını sürdürürebilmek için kazanca gereksinimleri vardır. Ne yazık ki ülkemizde fikir gazeteleri yeterli ilgiyi görmemektedir. Günümüzde Cumhuriyet Gazetesi'nin tirajı 45000 dolaylarındadır. Bu nedenle fazla reklam da alamamaktadır. Gazetenin satış oranı harcamaları karşılayacak düzeye ulaşmamaktadır.

Böylece gazete büyük bir ekonomik krizle karşı karşıya kalmıştır. Ancak ekonomik durumu kazanç elde etmek amacıyla fikir gazetesi olma özelliğinden ödün vermesine yol açmamıştır.

Cumhuriyet ve Promosyon Olgusu

Günümüzde gazeteler kupon karşılığında çeşitli armağanlar sunarak satışlarını artırmayı amaçlamaktadırlar. Böylelikle haber yerine tencere, tava, televizyon, araba gibi geniş bir yelpazede pek ürünü satmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi, verdiği kitaplar hariç, yaşadığı ekonomik krize karşın hiç bir zaman bu yöntemi kullanmamıştır.

Gazeteler günlük yaşamda gerekli bir çok nesneyi okuyucularına sunarken en temel işlevlerinden, yani haber verme işlevinden uzaklaşmaktadırlar. Ancak Cumhuriyet çizgisin korumak için direnmeye çalışmaktadır.

Cumhuriyet'in Okur Kitlesi

Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Sabah gibi diğer yaygın gazetelerle karşılaştırıldığında gazetenin okuyucu kitlesinin iyi eğitim görmüş şehirli gençlerden oluştuğu görülmektedir. Yani Cumhuriyet gazetenin düşünsel olarak

gelişmiş bir kitleye seslenen bir fikir gazetesi olduğu söylenebilir.

	Cumhuriyet	Hürriyet	Sabah	Milliyet'
- erkek	%78	%65.6	%67.1	%72
- kadın	%22	%34.4	%32.9	%28
yaş grubu (25-35yaş)	%32.7	%28.3	%29.1	%29.4
yerleşim (şehir)	%63	%79.6	%75.9	%77.8
eğitim				
-ilk-	%6.5	%35.6	%40.7	%28.9
-orta-	%7.4	%18.2	%16.1	%15.9
-lise-	%31.5	%31.4	%32.2	%32.1
-universite	%44.2	%14.7%	%11	%21.6

Anadolu Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen bir araştırma Cumhuriyet Gazetesi'nin en inanılır gazete olduğunu kanıtlamıştır. Araştırmaya katılanların %91.20'si, gazete ile aynı görüşü paylaşmıyor olsalar bile, Cumhuriyet Gazetesi'ne güvendiklerini belirtmişlerdir.

Gazete iç olaylara olduğu kadar dış olaylara da büyük önem vermektedir. Gazetenin her gün üç dört sayfası uluslararası olaylara ayrılmaktadır. Gazetenin bu olayları izlemek için pek çok haber ajansı ile bağlantısı bulunmaktadır. Ayrıca Le Monde, L'Express, La Libération, le Nouvel Observateur, International Herald Tribune, The Guardian, Time, Newsweek, Stern, Der Spiegel, National

Bu rakamlar Piar'dan alınmıştır.

Geographic, New York Times gibi bir çok gazete ile işbirliği yapmaktadır.

Paris, Londra, Madrid, Bonn, Roma, Washington, New York, Brüksel, Atina, Moskova gibi büyük şehirlerde muhabirleri bulunmaktadır.

Gazete aşağı yukarı 20 sayfa olarak yayımlanmaktadır. Bu sayfalar arasında her zaman düşüncelerini aktarmak isteyenler için bir yer vardır. Gazetede yazı yazan köşe yazarlarının çoğu ülke çapında tanınmaktadır.

Ancak sol görüşlü bir gazete olan Cumhuriyet, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından olumsuz etkilenmiştir. Gazete bünyesinde bazı çalkantılar yaşanmıştır. Bu olaylardan sonra gazetecilerin bir bölümü gazeteden ayrılmışlardır. Bu da Cumhuriyet Gazetesi'nde bir kimlik değişikliğine yol açmıştır. Okuyucular gazetede iç tartışmalar nedeniyle gazetelerini terk etmişlerdir. Bu olaydan sonra gazete büyük bir sarsıntı yaşamıştır.

Yine de Cumhuriyet Gazetesi'nin, her ne kadar Yeni Yüzyıl ve Radikal Gazeteleri Cumhuriyete benzemeye çalışsalar da, ülkemizin tek fikir gazetesi olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

ERTOP Konur, Cumhuriyet 1924-1974, Cumhuriyet Mattbaacılık ve Gazetecilik A.Ş., İstanbul, 1973.

İNÜĞÜR Nuri, Türk Basın Tarihi, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul, 1992.

JELTYAKOV A.D, Türkiye'nin Sosyo Politik ve Kültürel Hayatında Basın, Basın Yayın Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1972.

KARACA Emin, Cumhuriyet Olayı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1974.